

ЛІТЭРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЭДНЕННЯ СІАУЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 64 (1286)

Субота, 9 жніўня 1958 года

Цана 40 кап.

НАПЯРЭДАДНІ З'ЕЗДУ СЛАВІСТАЎ

З 1-га па 11-е верасня бягучага года ў Маскве адбудзецца IV Міжнародны з'езд славістаў. У яго рабоце прымуць удзел вучоныя многіх краін, у якіх развіваецца славазнаўства. З'езд павінен падсвецці вынікі дасягненняў сучаснай славісцкай філалогіі і намяціць далейшую праграму вывучэння моў, літаратуры і фальклору славісцкіх народаў.

Задача савецкіх вучоных у тым, каб не толькі найбольш поўна паказаць сучасны стан развіцця нашай славістыкі, але і прамамантраваць перавагу перадавой марксісцка-ленінскай метадалогіі ў вырашэнні важнейшых пытанняў славісцкага мовазнаўства, літаратуразнаўства і фальклорыстыкі. Таму падрыхтоўка да з'езду ў нашай краіне ўздзяецца выключна ўвага. Створаны Савецкі камітэт славістаў, які ўзначальвае працу арганізацыі і правядзення з'езду. Спелым гэтага камітэта ўздзяецца вядомы беларускі пісьменнік, акадэмік АН БССР К. К. Крапіва.

Праграма з'езду ўключае 325 дакладаў вучоных 22 краін свету. Каля сарака дакладаў будзе прычытана савецкімі вучонымі. На з'ездзе будуць працаваць тры секцыі: лінгвістычная, літаратуразнаўчая і літаратурна-лінгвістычная, якія падзяляюцца на 11 падсекцый. Так, унутры літаратуразнаўчай секцыі будуць створаны чатыры падсекцыі: гісторыя старажытных славісцкіх літаратур (да 18 ст.) і іх сувязей; гісторыя славісцкіх літаратур 18 і 19 ст. ст. і іх сувязей; гісторыя славісцкіх літаратур 20 ст. і іх сувязей; славісцкая народная творчасць. На з'ездзе будзе арганізавана выстаўка навуковых прац па славісцкай філалогіі. На выстаўцы будуць прадставлены выданні за апошнія дзесяць год.

У развіцці міжславісцкага культурнага ўзаемауз'язу як у гістарычным мінулым, так і зараз значная роля належыць Беларусі. Трымаўшы культурны ўзаемауз'яз з іншымі славісцкімі народамі (у першую чаргу з украінскім і польскім народамі), яны аказвалі і аказваюць дабравольны ўплыў на развіццё беларускай культуры і літаратуры.

Пытанні ўзаемауз'язу беларускай літаратуры з рускай, украінскай, польскай літаратурамі асвятляюцца ў працах нашых літаратуразнаўцаў, у асобных артыкулах, нарыхтах па гісторыі беларускай літаратуры, даследуюцца ў дысертацыях. Мовазнаўцамі рэспублікі распачата праца па параўнальна-

му вывучэнню славісцкіх моў. Аднак усё гэта з'яўляецца яшчэ толькі пачаткам вялікай працы па даследаванні праблем ўзаемауз'язу славісцкіх літаратур і міжславісцкіх моўных ўзаемаадносін.

Да IV Міжнароднага з'езду славістаў беларускія філалогіі прадэманстравалі значную працу. Вышлі, або ў бліжэйшы час выйдзюць з друку зборнікі навуковых прац, новыя манатграфіі па беларускай літаратуры і мовазнаўстве. Усе гэтыя выданні (калі 60) будуць прадставлены на выстаўцы з'езду.

У канцы лета бягучага года Беларуска-Савецкі камітэт славістаў (старшыня, акадэмік АН БССР П. Ф. Глеба) будзе праводзіць аб'яднаную навуковую сесію філалогіі АН ССРС і Беларусі, у рабоце якой прынялі ўдзел вучоныя Масквы, Акадэміі навук БССР і прадстаўнікі кафедр літаратуры ВНУ рэспублікі. На сесіі былі заслушаны і абмеркаваны 12 дакладаў па літаратуразнаўству, мовазнаўству і фальклорыстыцы, вырашана шэраг арганізацыйных пытанняў па падрыхтоўцы да з'езду. Станоўчы агляда на сесіі атрымалі даклады В. Івашына і Н. Керкіна «Асноўныя асаблівасці развіцця сучаснай беларускай літаратуры», М. Булахава «Развіццё беларускай літаратурнай мовы ў XIX—XX ст. ст. на ўзаемаадносін з іншымі славісцкімі мовамі», Н. Вайтовіч «Да пытання аб фарміраванні нацыянальнай літаратурнай беларускай мовы (аб судзіснасці літаратурнай мовы і дыялектаў)», якія і прадпанаваны IV Міжнароднаму з'езду славістаў. Гэтыя даклады надрукаваны выдавецтвам АН БССР асобнымі брашурамі і перададзены Савецкаму камітэту славістаў.

Аднак, нягледзячы на поўны дасягненні, сучасны стан беларускага славазнаўства яшчэ не адпавядае запатрабаваным часу. Ужо той факт, што Беларусь будзе прадставлена на з'ездзе толькі трыма дакладамі (тады, як напрыклад, Чэхаславакія — 42, а Югаславія — 43 дакладамі), сведчыць аб тым, што пытанні славістыкі ў нашай рэспубліцы не ўздзяецца дастаткова ўвагі. Гэта паварожваецца таксама і тым, што на з'ездзе з'юсім не будзе прадставлены даклад аб гістарычным ўзаемауз'язе беларускай літаратуры з літаратурамі іншых славісцкіх народаў.

К. ХРОМЧАНКА,
вучоны сакратар Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР.

За ініцыятыву ў рабоце

дома, аднаго жадання тут вельмі мала. Адкрыць стацыянарна можна толькі ў клубе. У Гомельскім раёне быў складзены план будаўніцтва клубаў, які наўхільна выконваўся. Гэта даў магчымасць адкрыць у раёне 17 стацыянараў. Акрамя таго, тут працуюць ажно сем кінаперасоўвак, якія абслугоўваюць выключна невялікія населеныя пункты. Выгада атрымалася двайная: сістэматычна выконваюцца планы і глядач у тры разы больш багачы новых фільмаў.

Хто ў нашай краіне застаецца глухім да новых цікавых пачыненняў? Такія людзям, відаць, не знойдзецца. І вось цяпер, следуючы прыкладу гамельчан, па ўсёй рэспубліцы шырока разгарнулася работа па стацыянараванню сельскай кінасеткі. Найбольш пыхаў дасягнулі Свіслацкі раён Гродзенскай вобласці і Слуцкі раён — Мінскай. Ды няма дзяржава такога аддзела культуры, дзе б не прымалі дзейнага мер, каб надаваць прыкладу гамельчан.

Новае, як кажуць, нараджаецца штодзённа. Толькі, здаецца, прывыклаіся да аднаго, як новае прапанова з'явілася ў раённай Брэскага абласнога ўпраўлення культуры. У гэтым годзе кінасетка рэспублікі стала працаваць значна лепш. Планы сумарна выконваюцца, але за агульным лічбам хваляюцца кінастаноўкі, якія сістэматычна не спраўляюцца з дасягненнем да іх заданнямі. Толькі ў Гродзенскай вобласці 115 кінастановак (40 працэнтаў) не выканалі пагадзенага плана, а па рэспубліцы іх будзе значна больш. І вось брэсцкія таварышы, памёркаваўшы, прапанавалі, каб кожны кінамеханік паславаў высокаартама пачыну шасцёра Мікалая Мама. Усе члены яго дружнай працавай брыгады штодзённа выконваюць план. А хіба так не могуць працаваць і кінамеханікі? Вось і нарадзілася не менш цікавая і патрэбная ініцыятыва: кінамеханікі-мамаўчы выконваюць свае заданні кожны дзень. Цяпер гэтае пытанне абмяркоўваюць усе кінамеханікі Брэскага вобласці. Новы метад працы з

кожным днём заваўвае ўсё больш і больш прыхільнікаў.

Вось і хочацца, каб палібоўш неспакойных людзей працавала ў аддзелах і ўпраўленнях культуры, каб часцей мы былі сведкамі таго, як у нашых раёнах, абласцях нараджаецца нешта свежае, цікавае, што прыносіла б карысць народу, спрыяла б яго культурнаму росту, абуджала няспыннае імкненне ісіці наперад. Трыба быць романтикаў з лепшым сансе гэтага слова, шукаць новае, светлае ў жыцці не дзесяці за воблакамі, а тут, на нашай прыгожай зямлі, сярод нашых цудоўных працавітых людзей, разам з імі і актыўна дапамагаючы ім будаваць камуністычнае грамадства.

Але каб дзяржава, шукаць новае, патрэбны веды і культура ў рабоце. Гэтага ж нам часта не стае. Прыкладом некалькіх лічбаў. З 160 загадчыкаў раённых аддзелаў культуры толькі дзевяць маюць вышэйшую адукацыю, а каля 40 нават і сярэдняй адукацыі не маюць. Што ж можа даць чалавек другім людзям, калі ў яго ў самага, як кажуць, нічога за душой няма. Значыць, пытанне самаадукацыі, завочнага навучання не адмаецца з парадку дня. Наадварот, яго набывае першаснае значэнне. Але гэтай справай органы культуры яшчэ займаюцца недарэальна мала і не сістэматычна.

У штатах органаў культуры ёсць інспектары, металісты. Толькі яны мала займаюцца сваёй непасрэднай справай. Выязджаючы ў камандзіроўкі, бываюць у сельскіх установах культуры, яны рэдка цікавіцца, як жыць той ці іншым работнік, што ён чытае, дзе вучыцца, што хваляе яго. Галоўная ж увага надаецца збору ўсялякіх лічбаў, зводка і справаздач. Безумоўна, і зводка патрэбна, але і справаздача, але недарэальна мала надаецца ўвагі жыццю чалавеку. Гэта прыводзіць часам проста да абуральных фактаў. Скончыла Мінскі бібліятэчны тэхнікум камсамолка Сухініна. Вучылася яна старанна, марыла аддаць усе свае веды народу. Ды горкім і пакутлівым аказаўся

яе шлях да любімай работы. Дзяўчыну накіравалі на працу ў Гомельскую вобласць. Нявэтліва сестручка маладога спецыяліста намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры В. Гусакоў. Каб пазбавіцца ад не, ён наўмысна паслаў дзяўчыну туды, дзе не было месца. Сухініна пайшла ў тры раёнах, дабралася на месца працы ў зямовую сцюжу на спадарожных машынах, хоць ёй гэта і нялёгка было, яна — інвалід. Так маладому спецыялісту не знайшося месца ў Гомельскай вобласці. Часта бываюць і нічым не абгрунтаваны перастаноўкі з месца на месца, незаконны звышлічэнні з работы. Падобныя факты мелі месца ў Шчучынскім і Дзятлаўскім раёнах Гродзенскай вобласці.

І абласны ўпраўленні культуры часам няўважліва ставіцца да падбору і расстаноўкі кадраў раённага звана. Таму ў нас часта мяняюцца загадчыкі раённых аддзелаў культуры. У 1956 г. іх мянялася 60, а ў мінулым — 43. Вядома, пры такой уважлівым стаўленні да прызначэння таго ці іншага работніка і пры свечасвай дапамозе яму, не здарылася б таго, што напярэдні саракагоддзя БССР толькі наядуна вымушаны поўны прывал усяй работы на Ушакіні раёне Віцебскай вобласці (загадчык аддзела культуры тав. Спрыдзёнак) і Бярозаўскім раёне Брэскага вобласці (загадчык аддзела тав. Голубеў).

Кожны дзень у культурнай рабоце нараджаецца цікавая ініцыятыва. Ізучыўшы на сустрэч 40-годдзя БССР, у Пінску арганізаваны хор палескіх песні. У Магілёўскай вобласці добра прапагандаюцца сельскагаспадарчыя фільмы, у Віцебскае створана самадзейная оперная група... У народзе жыць і працуе многа таленавітых людзей, здольных на выдумку, на добрыя справы. Трыба толькі свечасова падтрымаць гэтае новае, даць яму публіку ў жыцці. А гэта — прама і непасрэдна абавязак аддзелаў і ўпраўленняў культуры.

тут влікі калектыву сельскай інтэлігенцыі — урачоў, настаўнікаў). Як жа камплектуюцца бібліятэкі-перасоўкі, пра якія гаворыць Пішчыкава?

Вось пералік кніг перасоўкі, што накіравана ў вёску Янова. У ёй 21 кніга рознай літаратуры. З мастацкіх твораў «Дуброўскі» Пушкіна, зборнікі аповяданняў Успенскага і Паўленкі і Швондага твора беларускіх пісьменнікаў, Возьмем другую перасоўку, што накіравана ў вёску Старкі. Там лічыцца 39 кніг. Сярод іх брашуры па розных сельскагаспадарчых пытаннях, дзве кнігі твораў Чахава і «Вясна на Палесці» Ус. Краўчанкі. Трыба меркаваць, што апошняя была ўключана ў бібліятэчку-перасоўку толькі таму, што трапіла, як кажуць, пад руку бібліятэкары.

Між іншым, работу бібліятэкі правярала абласное ўпраўленне культуры. Аб тым, што адбылася праверка, сведчыць акт, які старанна захоўвае раённая бібліятэка. У акце значыцца: кнігі не класіфікаваны, сістэматычны і алфавітны каталогі складзены няправільна, кніга сумарнага ўліку вядзецца неахайна, план абслугоўвання насельніцтва сельсавета не складзены і г. д.

Мы маглі б працягнуць пералік недоходаў у рабоце сельскай бібліятэкі. Культасветустанова можна папракнуць, напрыклад, у тым, што яна адарвана ад жыцця нашай краіны і рэспублікі. Узв'язь такі факт. Побач з бібліятэкай знаходзілася МТС. Усея тэхніка перададзена калгасам сельсавета. Падзея ў жыцці працаўнікоў вёскі, як вядома, значная. Але яна прайшла міма культасветустановаў. Гэта ж можа сказаць і пра падзеі апошніх дзён. А ці нельга было зрабіць цікавую фотавітрну, якая б расказвала пра барацьбу народаў Арабскага Уеходу за сваю незалежнасць, за працяглы і трывалы мір.

Але нам здаецца, што недахопы значна лягчэй выпрысць, чым іх выправіць. Работу бібліятэкі абласное ўпраўленне культуры правярала каля двух месяцаў назад. Прыхэлілі. Склілі акт. Пахэлілі. А можа, як кажуць, не грэх было застацца ў Ціцерыні на тры — пяць дзён і патрабавалі ад Пішчыкавай завесці аповядны каталогі, аформіць вітрны, дапамагчы зрабіць сталажы. Мы разумеем, што ўсё гэта ўваходзіць у функцыі і раённага аддзела культуры. Ён, услава, і павінен кіраваць работай устаноў. Скажам прама. Ехаць у Ціцерыні няма каму. Інструктар аддзела Л. Сазонаў займаецца толькі пытаннямі кінаабслугоўвання. Культасветработы ён не ведае і ніколі ён не займаўся.

У сувязі з гэтым, можа, трэба было б перагледзець прымыні падбору работнікаў раённых аддзелаў культуры. Па-першае, працаваць у аддзелах павіны людзі, якія маюць спецыяльную адукацыю. А па-другое, не вярта абмяжоўваць работу інструктара толькі пытаннямі кіно. Інструктар павінен ведаць, як вядзецца кніга сумарнага ўліку ці дзённых кнігавыдач, як апрацоўвацца кніжны фонд.

Што датычыцца Ціцерынскай бібліятэкі, Кляева даверлася на словы Пішчыкавай калі тая абвела выправіць становішча ў культасветустанове. Даверлася і не праверла. Інакш яна б не раіла не як адну з лепшых бібліятэк раёна, акая па сутнасці стаіць на ваджоме ад жыцця.

І. КЛАЗ.

Вядома, нельга спрочсана разумець усё гэта: маўляў, прыйшоў чалавек, ніхай сабе высокаадукаваны, з багатым практычным вопытам, і адразу каронным чынам палешчылася культурна-асветная работа ў раёне. Так гаварыць было б няправільна. Да вырашэння гэтага пытання трэба падыходзіць комплексна. Мы не можам пакідаць па-за ўвагай эканамічныя зручкі ў жыцці нашай краіны, якія адбыліся за пасляваенныя гады. Іншымі стаіць і людзі калгаснай вёскі. Кніга, гэта, радзіе трывала ўвайшла ў іх штодзённы побіт.

Работнікі культуры, вядома, не могуць не ўлічваць гэтых каронных змен у нашай рэчаіснасці. Перадаваць людзі калгаснай вёскі імкнучыся сёння мець клубы не толькі ў цэнтры сельсаветаў, але і ў брыгадах. Яны ставяць пытанне так, каб на фермах былі чыровыя куткі, каб у кожным калгасе працавалі гурткі мастацкай самадзейнасці, каб кожны калгаснік меў магчымасць свечасова глядзець новыя кінафільмы.

Культурныя запатрабаванні сельскага насельніцтва растуць з кожным днём. Вядома, сёння кіраваць раённым аддзелам культуры ці загадчык сельскім клубам або бібліятэкай — больш цяжка і складана, чым было раней.

Вядома, што культурная работа не церпіць аднастайнасці і шаблону. Калі сёння ў клубе будзе тое, што ў чора, — і так кожны дзень, — нішто не будзе яго наведваць. Значыць, трэба шукаць новае ў рабоце, працягчы ініцыятыву, працаваць, як кажуць, з аганком, ніколі не забываючы галоўнага — задаць, якія стаіць перад народам наша партыя і Урад. Творчы неспакой павінен працягчы ўсю работу нашых аддзелаў і ўпраўленняў культуры, клубаў, бібліятэк, дамоў культуры, хат-чытальняў, кінастановак.

У рэспубліцы нарадзілася і здзейснена многа цікавых пачыненняў. Прыгадаем хоць бы астатні культуры. Цяпер гэтае мепаршмства распаўсюдзілася па ўсёй Беларусі і пайшло за не межы — у Літву, Латвію і іншыя братнія рэспублікі. Але мала хто ведае, што радзіма астатніх культур — Глыбоцкі раён, што менавіта там упершыню гэтага цікавага форма абмежуе вопытам работы набыла шырокі размах. Глыбоцкі аддзел культуры (загадчык Анатоль Калодзіч) многае зрабіў, каб астатня культуры прайшла арганізавана і паспярала ўздыму культурна-масавай работы ў раёне. І вынік атрымаўся добры. Колькасць уздэльнікаў мастацкай самадзейнасці за час астатніх паявіліся ля на 400 чалавек. Новыя калектывы створаны ў калгасах імя Калініна і «Савецкая Беларусь». Астатня паклала пачатак сабярніцтву паміж устаноўмі культуры.

Ішчэ адзін прыклад. Мы многа гаворым пра тое, як лепш наладзіць абслугоўванне сельскага кінагледача. Нават пры самым дабраўстаненні стаўленні да сваіх абавязкаў кінамеханік на перасоўцы не можа паказаць больш чатырох — пяці фільмаў у месіц. Вядома, гэта вельмі мала.

У Гомельскім раёне можна задумалася над такім становішчам. Разам з райкомам партыі і райвыканком аддзел культуры (загадчык тав. Раманоўскі) узв'язі вырашыць гэтае налгэткае пытанне. Само жыццё паказала, што адзінае выйсце — стацыянараванне сельскай кінасеткі. Ва-

траба пагтарыць, каб выклікаць любоў да чытання.

Мы сядзелі ў невялічкім пакойчыку і гутарылі. Суды бібліятэка перабралася чатыры месіцы назад. І скажу прама: я быў здзіўлены. Злева ў куче на падлозе ўзвышалася гара кніг, зваленых у кучу. Справа ля вака — рэшткі вітрыны і транспарантаў, і зноў кнігі. Першы час бібліятэкара перажывала за такое становішча кніжнага фонду. І як жа інакш! Прыходзіць наведальнікі, просіць тую ці іншую кнігу, а яна не ведае, у якой кніжцы яе шукаць. А калі і вядома, дык на гэта пойдзе дзве — тры гадзіны: паспрабуй пералічыць тры тысячы тамоў, ды лічыць, калі неабходна кніга ляжыць у самым нізе.

— Але мы заказалі ў Круглым сталажы, — гаворыць Пішчыкава. — Іх робіць. Трыці месіцы робіць...

Цяпер бібліятэкарык змрылася з такім становішчам, і ёй усёроўна, калі гэтыя сталажы будуць гатовы. Тым больш, як яна кажа: «Загадчыца раённага аддзела ведае пра гэта».

Што ж гэта — абьякаваць з боку Кляева, ці можа, ёсць больш важныя і тэрміновыя пытанні, якія вырашае аддзел? У раёне, ні многа — ні мала, наснаціць сельскіх клубаў і бібліятэк, сем хат-чытальняў. Акрамя таго семнаціць клубаў пабудавалі самі калгасы, і як вядома, ім трэба аказаць валькую дапамозу ў наладжанні культурна-асветнай работы.

Можа і не ўзнікае б такое пытанне, калі б не ішчыра размова з Пішчыкавай.

— Як часта ў бібліятэцы праходзіць канферэнцыі?

І Пішчыкава прапануе пратакол. Першая канферэнцыя была арганізавана па раману «Ад усёго сэрца» Мальцова. Яна адбылася 23 кастрычніка 1955 года. Другая канферэнцыя па брашуры «Такім можа стаць кожны калгас» адбылася праз год — 20 кастрычніка 1956 года. Трэцяя канферэнцыя яшчэ праз год — 5 верасня 1957 года — па раману «Глыбокая плынь» І. Шамякіна. Як яны праходзілі, уявіць цяжка. Пратаколы напісаны зналата скупа. Гэтыя тры канферэнцыі, па сутнасці, — уся масавая работа з чытачамі. Праўда, бібліятэкарыя правяла два бібліяграфічныя агляды: «Што такое сон?» і аб ролігійных забаволах. Але гэтыя мерапрыемствы нідзе не азначацца, і як яны прайшлі — таксама не вядома.

Такое становішча тлумачыцца рознымі прычынамі. На наш погляд, найбольш істотная з іх, у тым, што актыў чытачоў бібліятэкі нізачны.

Бібліятэка яшчэ не зусім дастаткова ўкамлектавана творамі беларускіх пісьменнікаў. Узв'язь хача б такіх факты. На паліцах не знойдзецца рамана «Векнапомыя дні» М. Лынькова; гэтай кнігі ў бібліятэцы няма.

— А просіць раман?

— Просіць. Я даў сваю асабістую кнігу, — гаворыць Пішчыкава.

Нама ў бібліятэцы і зборніка вершаў «След біскавіцы» М. Танка. Раман «Сустрэнеме на барыкадах» П. Пестрака ёсць у двух экзэмплярах. Новыя кнігі «Калі зліваюцца ракі» П. Броўкі і «Крыніцы» І. Шамякіна — таксама па два экзэмпляры. Не будзем гаварыць пра тое, што чытачоў Ціцерыні не задаволяць такі бедны кніжны фонд (калі ўлічыць яшчэ тое, што

Глінкі, з'яўленне якой на эстрадзе трэба толькі вітаць, баяніст С. Фомчанка выканала бесклотна і неахайна. Вакальня даччэня І. Вішнеўскага адпавядала узроўню ішо эстраднай спячкі. Але няўжо мала ў нас добрых песень, каб паўтарыць бяскожна запяць песні тыпу «Я пісаць табе не стану», або апусціцца да выканання трэчагатуноўкай песенькі «Мілы мой куніў машыну» (назва гаворыць сама аб сабе).

Усё гэта ў значнай ступені датычыцца таксама канферансу і інтэрмедзі. Неабходна памятаць, што эстрады жанр не толькі забавальны; ён у першую чаргу заклікае служыць справе эстэтычнага выхавання мас.

Валікае месца ў праграмах летніх канцэртаў займаюць выступленні калектываў самадзейнасці. У парку імя Чаюскайшай, напрыклад, арганізаваны самадзейныя калектывы, у якіх могуць прыняць удзел усе жадаючы. У тым жа парку з поспехам прайшлі выступленні ўздэльнікаў самадзейнасці раённых дамоў культуры.

Але ў цэлым канцэрты ў парках, за некалькім выключэннем, аднастайныя.

Прыкметны стандартнасць праграм і небагаты склад удзельнікаў, недастаткова колькасць пляцовак. Хацелася б, каб у нашых парках па прыкладу Масквы і Ленінграда часцей выступалі добрыя ішагародныя калектывы, выдатныя гастролеры з краін народнай амэрыкі. Такія канцэрты прынеслі б сапраўднае задавальненне глядачам. Апрача таго, гэта пазбавіць нас ад наведання такіх вандроўных труп, як напрыклад, эстрады ансамбль Жытомірскай абласной філармоніі, майстэрства акая вельмі невысокае.

У. КАЛУЖСКІ.

Лета ў канцэртным жыцці спрадэку лічыцца перыядам міжсезоння. Аднак гэта не зусім правільна. Закрываюцца канцэртны сезоны, але не спыняюцца сувязь артыстычных калектываў з глядачом. Адбываюцца сустрэчы на акрытых эстрадах парку, артыстаў тут чакае найбольш шырокая і шматлікая аўдыторыя.

За мінулыя дні многа выступленняў адбылося і ў парку Мінска. На эстрадах парку імя Горкага і Чаюскайшай выступалі разнастайныя калектывы, пачынаючы ад Дзяржаўнага аркестра народных інструментаў БССР і канчаючы самадзейнасцю прадырмстваў і устаноў.

Гаворачы аб выступленнях аркестра народных інструментаў (26 ліпеня, парк імя Чаюскайшай), у першую чаргу хочацца падкрэсліць, што яго праграма, разналікая на кваліфікаваных слухачоў, так і на самую шырокую аўдыторыю, ахвалівае шырокае кола аўтаруў. Гэта дазваляе аркестру з поспехам выконваць у адным канцэрце творы Бадашкіна і Падкавырава, Г. Вагнера і Каміскага, Манюшкі і Шуберта. Выкананне, як заўсёды, — на высокім узроўні. У гэтым заслуга народнага артыста БССР І. Жыновіча і маладых дырыжорыў Алоўнікава і Барсава.

Цікавую форму сувязі з глядачом знаходзіць калектыв духовага аркестра штаба БВА, які выступае з праграмай, складзенай глядачамі.

Калі выступленні народнага і духовага аркестраў прынеслі сапраўднае задавальненне, то выступленне брыгады Белдзяржэстрады ў парку імя Горкага (3 жніўня) прымушае падумаць не толькі аб рэпертуару канцэрта, але і аб выкананні, акое яшчэ вельмі недавальняючае.

Так, упершыню да «Русла і Людмілы»

Бругляскі раённы аддзел культуры — у невялічкім пакойчыку. Суды ўвесь час уваходзяць наведальнікі: кінамеханікі, матэматы, работнікі Дома культуры. Яны кландуць са стобі загадчыкі аддзела Яны Кляевай справаздач, зводных і моўчкі сядзяцца, чакаючы, як кажуць, далейшай дыртыжы...

— От, бацьчы, і пагтарыць няма калі, — гаворыць Кляева, паглядзічы то на загадчыка раённага Дома культуры Яянова Зверва, то на мяне.

Калі ж прысутныя даведаліся, што я з рэдакцыі, — узрадаваліся.

— У нас рэдка бываюць з Мінска. Раён аддаленым лічыцца... А фінансавы план дэманстравалі карцін увогуле па раёну мы выканалі...

— Мале цікавіць работа бібліятэк, — адказваў я.

— Што ж, можна пісаць і пра бібліятэкі.

— Як у вас Ціцерынскай? — спытаўся я.

Да Айчынай ваіны мне давалася быць у Ціцерыні. Там была добрая бібліятэка. І цяпер, трапіўшы ў гэтыя месціны, я ўспомніў пра яе.

— Нішто сабе. А ўвогуле добрая бібліятэка, — адказала Кляева. — Наведзіце. Праўда, у ваіну вёска сельсавета была знішчана. Самі ведаецца, працаваць там нялгэтка.

І накіраваўся ў Ціцерыні. Там, дзе рака Друць робіць валькую трохкіламетровую вільжуну, апаравуючы Ціцерынскую гару, размясцілася пяць вёсак: Заццэрака, Зарэчка, Прытані, Улужжа, Чыровная Горка. У гады Айчынай ваіны вёска гаралі двойчы. Першы раз, калі вораг наступалі, Другі раз і зноў падпаўлі гітлераўцы, калі ўцікалі. Ціцерыня я не пазнаў. І не таму, што вырастаў тут новыя, светлыя будынкы. Мале збытажыла ярыка электрычнае святло ў кожным вярке. Раней жа да бліжэйшых электрычных лампачак было сорок кіламетраў, і знаходзіліся яны ў Магілёве.

Непазнавальнымі стаілі і культурнае жыццё. У кожным доме радзіе. На тэрыторыі сельсавета дзве сельскія бібліятэкі, два клубы, школа-дзясцігодка, бальніца, два магазіны, паштовае аддзяленне.

— А як працуе бібліятэка? — пытаўся ў старшынні сельна Яава Цімаховіча.

Якаў Ігнаціў — мясцовае жыхар, ужо не малалы, камуніст з 1928 года, валькі кнігалюб і чалавек, відаць, прычынцовы. Ён крыху паматчаў, падумаў, потым рашуча сказаў:

— Магла б працаваць лепш!

Гэта быў не толькі адказ на маё пытанне, але і даявор раёнаму аддзелу культуры, а можа і самому сабе. Я зразуў, што тут, на месцы, не зусім задаволены работай бібліятэкі, хоць загадчыца раённага аддзела і паралла культасветустановаў, як адну з лепшых.

Зайшоў у бібліятэку і пазнаёміўся з яе загадчыцай Аўгінняй Пішчыкавай. Дзяўчына воем год назад скончыла Мінскі бібліятэчны тэхнікум з добрымі адзнакамі. Бібліятэчную справу ведае. Валікае значэнне мае і той факт, што дзяўчына працуе ў раённых месцінах. Яна нарадзілася і выраста ў Ціцерынскім сельсавецце. Ёй добра вядома, хто любіць кнігу, у каго ёсць асабістая бібліятэка, з кім

На вадшыбе

На эстрадзе мінскіх паркаў

Новы тэлеспектакль

Цікавыя экспанаты музея

Сустрэча з пісьменнікамі

Семінар метадыстаў па выяўленчаму мастацтву

Мастакі Беларусі да 40-годдзя БССР. Я. Зайцаў. «Баржы на Прыпяці» (з серыі «Зноды Палесся»).

Гомельскі абласны краязнаўчы музей пачаўся новымі экспанатамі. Сярод іх — камяніна сьера перыяду знаіта, знойдзеныя пры распрацоўках тарфянага масіва ў раёне вёскі Амеліяна Рагачоўскага раёна, крамяніна і капсульнае ружыка Тульскага ружынага заводу перыяду XVIII і XVIII стагоддзяў, знойдзеныя калгаснікі сельсавета імя Тальмана Брагінскага раёна тав. Журывам.

Ваенна-марскі музей Севастопалю прыслаў у Гомельскі музей фотаздымкі камандзіраў Дняпроўскай ваеннай флатыліі 1919—1920 гадоў, а таксама фотаздымкі Ганаровага чыровнага сцяга УсСВК, якім была ўзнагароджана кансерватор лодка «Грознішчы».

У музеі паступіў гітэсавы бюст праслаўленага беларускага партызана дзед Талаша, зроблены скульптарам А. Заспінскім.

Гардскі савет горада Выдгошч Польскай Народнай Рэспублікі прыслаў Гомельскаму гарвыканкому падарункі ў знак братняй дружбы савецкага і польскага народаў. У ліку падарункаў — па-мастацку аформленая фарфаровая ваза і карціна. Падарункі перададзены краязнаўчаму музею.

Цяпер у музеі больш тараха тысяч розных экспанатаў, якія ўваляюць валькую цікавасць для наведальнікаў.

Ф. ЗАЙЦАЎ.

Семінар метадыстаў па выяўленчаму мастац

НА ТЭМЫ ДНЯ

ПАЛЕПШЫЦЬ ДЗЕЙНАСЦЬ ТВОРЧЫХ СЕКЦЫЙ

— Ші павіны ў летні час працаваць творчыя секцыі? — такое пытанне часта ўзнікае сярод работнікаў мастацтва. Адна на яго можа быць толькі адзіна: так, павіны, асабліва ў саблюдэнне юбілейнае лета.

Надходзячыя ўсенароднае свята — саракагоддзе БССР — выклікала незвычайны энтузіязм у жывапісцаў, скульпатараў, графікаў, у кампазітараў і майстроў сцэнічных жанраў, у кінематографію. Рыхтуюцца юбілейнае выстаўка выяўленчага мастацтва, пішучыя новыя п'есы, оперы, сімфоніі, камерна-інструментальныя творы. Ражысеры рыхтуюць спектаклі, а дэкаратары — эскізы сцэнічнага афармлення, вопраткі, бутоньеры і грэмаў для святковых прэм'ер. У Дзяржаўнае выдзяляюцца здымачныя групы музычных крытыкаў, мастацтвазнаўцаў і тэатразнаўцаў. Здымачныя групы кінастудыі «Беларусьфільм» вагаюцца шырокаю працаю над летнім натуральным.

Майстры ўсіх жанраў, старэйшыя спецыялісты і таленавітыя моладзь жывуць паўнакроўным творчым жыццём. У працэсе іх працы ўзнікаюць новыя думкі, нярэдка праблемы, сур'ёзныя турботы. Але з ім параціцца, не бачыць менавіта дарогі час? У якасці знаходзіцца і чужыя кансультацыі на тых пытаннях, якія асабліва рушаць? Перш-на-перш у творчых секцыях, у камісіях па крытыцы і мастацтвазнаўстве.

Нажал, на вельмі дзіўнай і зусім неарэальнай «страдыі» якая ідзе, калі ў іх дзейнасці ёсць надзвычай вялікая патраба, некаторыя творчыя секцыі і камісіі знаходзяцца «на канікулах». Забыліся кампазітары і на музычныя «серады». Рэдка падае свая голас і рэспубліканскае тэатральнае Таварыства.

Вельмі станаючы вопыт у гэтай галіне (секцыя жывапісцаў — кіраўнік Н. Воранаў, секцыя прыкладнага мастацтва — кіраўнік Б. Малкін).

Зразумела, што было б неадпаведна выклікаць на склады секцыі людзей, якія з асяродкамі ў руках дзесяці дзясяткаў заканчваюць асямь і натуральна, тым больш, калі яны яшчэ не маюць патрабы ў кансультацыі. Не абавязкова, каб ісправілі зборы былі шматлюднымі. Самае важнае тут, каб сяброўскія творчыя размовы з глыбокай зацікаўленасцю ў лёсе будучага мастацтва твора і шырокае дапамагалі знайсці найлепшае камітатовае вырашэнне абранай тэмы, удакладнілі мастацкае палатно, якое ўжо нараджаецца.

Для большага плёну ў дзейнасці секцыі не варта абмяжоўвацца ўжо звыклымі і пэўным чынам, стандартнымі арганізацыйнымі формамі.

Можна сабе ўявіць, што секцыі Саюза мастакоў, асабліва жывапісцаў, скульпатараў і станкавай графікі могуць сабрацца для дыскусій у майстэрнях сваіх таварышаў? Так, дзе рыхту-

юцца новыя мастацкае палатно. Такія сустрэчы прыносяць карысць.

Праўдзіна Саюза мастакоў разам з мастацкім фондам маюць дастатковы матэрыял наладзіць творчыя сустрэчы бюро секцыі з асобнымі майстрамі, якія працуюць непасрэдна на натуре, у калгасах, на прадпрыемствах або на будаўніцтве. На такі сход, вядома, можна запрасіць і герояў будучых кампаній, парада якіх мае асаблівую цікавасць для аўтара.

Не варта быццам парываць традыцыйныя формы правядзення музычных «серад». Можна з упэўненасцю сказаць, што таварыскія сустрэчы кампазітараў са сваім сабратам па прафесіі калі размаўляюць таксама цікава і плёнавая форма творчай узаемадапамогі. Так, напрыклад, у працэсе працы А. Туранкова над клавірам оперы «Яснае світанне» на кватэру да яго прыходзілі кампазітары і журналісты. Там праслухоўваліся ўрыўкі з новага твора і вялася цікавая творчая размова. Шчырыя сяброўскія дапамагалі аўтару ў яго складанай і высокароднай працы.

Нельга ўхваліць пасіўнае стаўленне камісій па крытыцы і тэатразнаўства Таварыства да лёсу многіх рукапісаў, якія рыхтуюцца ў сувязі з юбілейнае рэспублікі або ўжо здыманы ў выданнях Мінска і Масквы. Мы маем на ўвазе рукапісы па гісторыі беларускага мастацтва і пра асобныя праблемы мастацтва ў розных жанрах. Вядома, што прыняццёвае слова, навуковыя дыскусіі па амету манатрафіі і нарысаў больш мэтазгодныя да іх надрукавання, чым пасля, бо многія недакладнае можна свечасова выправіць. Але гэта ўжо амаль немагчыма зрабіць, калі працы трапіць на кінажныя паліцы чытачоў.

Так, у прыватнасці, варта было б абмеркаваць пры ўдзеле майстроў мастацтва новую кнігу аб акцёрах, якая падрыхтавана рэдакцыйным саветам тэатральнага Таварыства, а таксама новыя рукапісы на тэмы беларускай музыкі. Гэта тым больш важна, што многія праблемы лічце недастаткова даследаваны. Сапраўды прычыноў пэўнаю пэўнаю ў іх вырашэнні аўтар лепш ведае пры дапамозе зацікаўленага і кваліфікаванага калектыву сяброў.

Можна пажадаваць і аб тым, што да гэтага часу не наладжаны стаяць навукова-творчыя сувязі паміж секцыямі крытыкаў, тэатразнаўцаў і мастакоў і асобнымі актывістамі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. Такія сувязі можа б спрыялі ўплыў на агульную працу па асветленню ў друку гісторыі беларускага мастацтва і надзейнага праблем яго развіцця.

Дзейнасць творчых секцыі і камісій неабходна асабліва актывізаваць у галіне ўмацавання сувязей мастацтва з сучасным жыццём, з найбольш хваляючымі падзеямі нашых дзён.

Народнасць інструментальнай музыкі

«Музыка не заключаецца ў адных томах. Для таго, каб быць народнай, для таго, каб выказаць нацыянальны дух і душы, яна павіна адрывацца да самага кораня народнага жыцця». Гэтыя словы В. Стасова, якія ён выказаў 75 год назад, не страцілі свайго значэння і для сучасных даследчыкаў у галіне музыкі.

За сорок год Савецкай Беларусі разам з развіццём агульнай культуры вызначыліся і нацыянальным рысам спецыяльнай музыкі разнастайных жанраў. Значнае месца ў музычнай культуры рэспублікі займае інструментальнае творчасць беларускіх кампазітараў. У гэтым жанры ёсць яркія прыклады адлюстравання высокародных пачуццяў беларускага народа. Нашы кампазітары шырока звяртаюцца да музычнага фальклору. Спачатку аўтары падкавалі абпіраліся на народны мелас, пазней — большую ролю пачынае адгрываць творчае перасяканне народнай музыкі.

Першы камерна-інструментальны твор беларускага спецыяльнага мастацтва — фартэпійны квінтэт М. Аладава для двух скрыпак, альты, віяланчэлі і фартэпіяна — створаны ў 1925 г. Ён прызначаны да адрэцываў вечароў беларускай музыкі ў Мінску. Але квінтэт не спраціў свайго мастацкага значэння да нашых дзён і гучыць на эстрадзе. У аснову ўсіх трох частак твора пакладзены беларускія народныя тэм. З іх развіцця ўзнікаюць рознахарактэрныя вобразы — актыўныя, вольныя, прастэсціныя, лірыка-драматычныя і жанравыя. Так, на супастаўленні рашучай, парывістай тэмы ў інтанацыйнай народнай песні «Дзеўкі хмеля садзілі» і лірычнай песняй тэмы ў інтанацыйнай народнай песні «Вачыць маё вока» пабудаваны ўступ імпілі, актыўнай першай часткі. Усе яе развіццё заснавана на народных тэм «Дзеўкі хмеля садзілі» і «У горадзе на рынку». На аснове тужлівай мелодыі народнай песні «Як памерла матулька» і дзіцячых калыханак складаецца другая частка — глыбока драматычная, якая дасягае трагізму ў кульмінацыі. Вобразы і структура квінтэта дазваляюць успрымаць яго як твор з праграмным падтэкстам.

Яркі помнік падземна Беларускай Айчынай вайны — фартэпійнае трыё А. Багатырова (для скрыпкі, віяланчэлі і фартэпіяна), напісанае ў 1943 г., — патрыятычны твор, які палымала і нахвіляе ўспяшае беларускіх партызанскіх краві. Кампазітар з хваляваннем перадае свае пачуцці і перажыванні, выкліканыя гістарычнымі падзеямі. Тут і трыюга за лёс народа, і ўпэўненасць у перамоце.

Увесь музычны склад трыё прасякнуты яркай песнянасцю, якая ў мелодычным абліччы тэм, так і ў самім характары іх ізаляцыі. Тэмы твора блізка інтанацыйным народным песням. Ішны рад выкарыстаны і сапраўдны народныя мелодыі, якія носяць вольныя, энергічны характар. Спалучаючы традыцыйныя сляніскі мелас з інтанацыйнай савецкіх масавых песняў, Багатыроў надае музыцы трыё рысы сучаснасці. Зварот кампазітара да народнай тэмы адвучаецца ўжо ў першай частцы твора, другая тэма якога заснавана на мелодыі песні «Вачыць маё вока».

Калі першая частка трыё носіць суровы, лірыка-драматычны настрой і звязана з асабістым пачуццямі і перажываннямі кампазітара, дык другая — характэрная сваёй аб'ектыўнасцю. Гэта — сцяна партызан на прывале. Тут узнікаюць танцавальныя вобразы. Гучаць тышывыя для беларускай музыкі троххулічныя палеўкі — трыхорды (мала тэрцыя і секунда); суправаджэнне — вальмінацыя. Другая тэма звязана з маршаваымі рытмімі і інтанацыйнымі гераічным масавых песняў. У вынідзе ў трансфармаваным выглядзе выкарыстана мелодыя народнай песні «На гары бярэза», якая наявае светлыя ўспаміны і надзеі.

Трэцяя частка трыё — балада. У яе ўступе ўзнікаюць вобразы мірнай беларускай

прыроды, гучыць жалейна пастушка. На фоне пейзажа пачынаецца суровае эпічнае апавяданне аб цяжкіх выпрабаваннях народа ў гады Вялікай Айчынай вайны. Пастухова мужная стрыманасць, амываюцца хваляў ярасці і гневу, набывае драматычнае напружанне і прыводзіць да моцнай кульмінацыі. Усё скончана. Мінуты дні цяжкай барацьбы, мірнае жыццё вернуцца радзіме прыроды.

У аснову балады пакладзена мелодыя суровай беларускай рэкурдыяй песні. Яе рытмічныя зменены палеўкі гучалі і ў абразлівым баладу ўступе і заключэнні. Гучаць яны і ў музыцы энергічна і вольнага фіналу, які перадае радасць народа. Тэма Вялікай Айчынай вайны прысвечаны другі струны кватэра М. Аладава. Ён створаны ў 1943 г. і адлюстравана пачуцці, настроі і перажыванні кампазітара ў гэты перыяд. Аўтар часткова звяртаецца да беларускіх народных тэм. Але калі Багатыроў іх выкарыстоўвае ў сурова-эпічным плане, дык у Аладава яны развіваюцца і ў трагічным аспекце. Гэта дачыццё першай часткі кватэра, дзе выкарыстана тэма песні «Даліна жэлта» — аб забітым у полі казачку і дзіўнае, якая галосіць над ім. Гэтая тэма распрацоўваецца з асаблівай ажыўленасцю і дасягае драматызму выражэннямі акцэнтамі, згучаннем каларыту. Між іншым, мелодыя песні пададзена ў характэрным для беларускай народна-песнянай традыцыі нізкім рэгістры жаночага голасу.

Народная мелодыя «Як пайшла я на талку» выкарыстана ў другой, фінальнай, частцы кватэра. Яна вырашаецца спачатку ў жартаўліва-гумарыстычным плане, але потым у моцным гучанні набывае грозны характар.

Цікава адзначыць свабоднае выкарыстанне кампазітарам народнай тэмы ў шматгалосым (паліфонічным) ізаляванні са свабодным паступовым уключэннем галасу. Адначасова трыа адначыць, што ў Аладава ёсць рад самастойных фуг для фартэпіяна на народна-песняных тэм (1950 г.).

Тэма станаўлення вобраза савецкай моладзі прысвечана ў 1946 г. свай фартэпійнае квінтэт П. Падкавыраў. Народная мелодыя «А ў полі крынічка» — відна дню звязана тут з вобразам моладзі і выкарыстання паступова, раскрываюцца цалкам толькі ў фінале — у яго жандэра-даным гучанні.

Вялікую ролю адгрываюць народная песня і асобныя яе элементы ў жанравых кравінах інструментальнай музыкі беларускіх кампазітараў. Першая такая мініяцюра — «Беларуская калыханка» М. Чуркіна для кватэра струнных інструментаў. Яна прысвечана ўкраінскаму кватэру Імя Вільяма, які наведваў у 1927 г. Мінск. У аснову «Калыханкі» пакладзены дзве народныя песні-калыханкі ў спалучэнні з імпрэвізацыйным распевам.

Асабліва значны ўклад у жанр сольных мініячур зрабіў М. Аладаў. Ён не абмежаваўся толькі струннымі інструментамі і фартэпіяна, а першым з беларускіх кампазітараў напісаў трыа для сольных духавых інструментаў і ансамбляў. Значнае практычнае і мастацкае значэнне набылі яго санацыі для драўляных, медных, духавых інструментаў у суправаджэнні фартэпіяна, створаныя ў перыяд 1949—1954 г. Дзі

фэіх іх характэрнае выкарыстанне агульных народна-песняных і інструментальных абаротаў, палевак і рытмічных фігур. Сярод іх вялікае месца займаюць інтанацыйны «згучанні» з народных вяснянак. Тыповыя рысы беларускай народнай музыкі мы сустракаем і ў кватэце кампазітара для драўляных і духавых інструментаў — «Вабуля і Гушчак», і ў «Ронда-фантазія» для скрыпкі, віяланчэлі і фартэпіяна, і ў санацыі для двух скрыпак і фартэпіяна, у другім фартэпійным трыё, і ў радзе іншых твораў. У некаторых выпадках Аладаў разам з палевак і народна-песнянымі тэмамі. Такі яго «Варыяцыі і скерца» на тэму беларускай народнай песні «Зялёны дубок», дзе ў кожнай варыяцыі малюецца пэўны народны вобраз. Гэты твор напісаны ў 1939 г. для секстыта медных духавых інструментаў.

На аснове народных тэм створаны Аладавым таксама першая і трэцяя фартэпійныя санацыі. У першай развіваюцца тэмы народных песняў «Вабуля» і «Што за месяц», у трэцяй — полька «Антон маладзенькі». Вельмі свабодна і твор Аладава — полька-гумарэска «Вясельнікі» для скрыпкі, кларнета і баяна. Кампазітар узяў даўно забыты вобраз вясельных музыкаў дакастрыччэйкай беларускай вёскі. Тут з гумарам выкарыстаны інтанацыі папулярных беларускіх народных танцаў «Мяцёлка» і «Мікіта».

Шырока выкарыстаў у фартэпійных мініяцюрах народную беларускую тэму А. Клумаў. Яго беларуская танцавальная сюіта (выдадзена да 25-годдзя БССР) з пяці частак («Тархачыкі», «Крававік», «Вабуля», «Мікіта», «Полька-Янка») і кравічкі на тэм «Чаму ж мне не пець» і «Воск пад ліпка», пад такой карыстаюцца поспехам у выканаўцаў і ў студэнтаў кансерваторыі. У гэтых творах Клумаў убагачае народныя мелодыі яркімі каларытнымі гармоніямі, стварае гучную малюльніцасць.

Рад мініячур П. Падкавырава таксама заснаваны на народных беларускіх тэм. Такія яго п'есы для скрыпкі і фартэпіяна — «Беларуская працяжняя і танцавальная» на тэмы «Перапелачкі» і «Юрчакі», а таксама фартэпійныя п'есы «Памя» па тэме «А зялёная кукавала» і «Танец» па тэме «Мікіта».

Вельмі тонка перавярнуў у танцавальную тэму інтанацыі народнай лірычнай песні «Ой, зелена, зелена...» Ул. Алоўнікаў у сваёй «Гумарэсцы» для скрыпкі і фартэпіяна (1952 г.). Тут кампазітар стварае і сваю лірычную тэму, блізкаю шматлікім беларускім народным жаночым песням аб долі.

Беларускімі кампазітарамі створана некалькі софэі інструментальных твораў. Прыклады выкарыстання імі элементаў народнасці можна было б павялічыць. Але тут важна сказаць, што, нажал, у большасці іх выкарыстана старадаўняя сляніская песня. Да сучаснага фальклору і масавых песняў нашай эпохі кампазітары звяртаюцца яшчэ мала. Выкарыстанне сучасных песняных інтанацый у інструментальнай творчасці, безумоўна, можа дапамагчы — створаны актыўныя, вольныя музычныя вобразы і разам з тым надаць ім ярка нацыянальны характар.

С. Нісевич, старшы выкладчык кансерваторыі.

Абьякавасць да культурных патрэб калгаснікаў

Пісьмо ў рэдакцыю

Наша вёска Забалашце, што на Уздзеншчыне, налічвае каля 200 калгасных двароў. Але воле хутка спублікава два гады, як сюды ў апошні раз прыязджала кінаперамога.

У тым, што сёння хлабяробам даводзіцца хадзіць за чатыры кіламетры ў кіно, вінавата праўдзіна калгаса імя Жданова. Моладзь і камсамольцы жадаюць сваім імя ўзяцца за будаўніцтва бригаднага кінатэатра.

Наша вёска Забалашце, што на Уздзеншчыне, налічвае каля 200 калгасных двароў. Але воле хутка спублікава два гады, як сюды ў апошні раз прыязджала кінаперамога.

У тым, што сёння хлабяробам даводзіцца хадзіць за чатыры кіламетры ў кіно, вінавата праўдзіна калгаса імя Жданова. Моладзь і камсамольцы жадаюць сваім імя ўзяцца за будаўніцтва бригаднага кінатэатра.

ба, але гэтую ініцыятыву не падтрымлівае праўдзіна аршлі. Кіраўнік калгаса нават не хочучы аддаць часова пад клуб былы будынак палярніка дзю, у якім, зрабіўшы кінатэатра, можна дэманстраваць фільм і праводзіць іншы культурна-масавыя мерапрыемствы.

Анатоль МАХНАЧ, Рыгор МАХНАЧ, камсамольцы.

дахопы якіх звязаны больш з творчымі мажлівасцямі і вопытам аўтараў. Мы маем на ўвазе апавесці «Назаўсёды» Ул. Шыцкі, «Надзея» А. Марціноўна.

У Шыцкі быў добры намер напісаць пра рабочую моладзь. Але першая апавесць аўтара, на наш погляд, не удалася. Галоўная прычына слабасці яе — ілюстрацыйнасць, адсутнасць армінальнага ідэі. Апавесць пачынаецца прыходам у механічны цэх заводу старажынага майстра Савельяна, дамабілізаванага война. «Калі ў калектыве прыходзіць новы чалавек, — пачынае аўтар, — і калі гэты чалавек мае пэўны вопыт жыцця, яму абавязкова кінецца ў вочы многа такога, чаго тут не заўважым». Такім чалавекам мае быць Савельяў. У восьмым жа раздзеле мы дачэкаем, што толькі «апошнімі дзямі ён адчуваў сябе блізкаю ўпэўнена, пачаў заўважаць многія неадпаведнасці, якія яму кідаліся ў вочы». Чытач падумае, што недахопы былі глыбока схаванымі. Але не. Савельяў аўважыў тое, аб чым многія ўжо гаварылі. Пачальнік цеха Галазельскі імкнецца выконваць план толькі па валавому выпуску прадукцыі, а асартмент для яго не так важны. Гэта больш выгадна для цеха, але не выгадна для арганізацыі. Сітуацыя старая, ды, нажал, не толькі ў гэтым. Не армінальнае раскрыта і барацьба за перавыкананне п'янін, задавак, машынак і іншых носьбітаў заган, бо вырашаюцца гэтыя праблемы проста ў лоб, адным узмахам пара. Аўтар апісвае герояў асякіна, многія вобразы пабудаваны ўзнікае характары, а разам з іх настолькі шэрыя, што словы аднаго героя можна перадаць другому без шкоды для абабуды. Адным словам, апавесць Шыцкі яшчэ вельмі сырая. І аўтару імаць добра прапрацаваць, каб ажыццявіў свой добры намер — стварыць больш-менш яркі вобраз рабочай моладзі.

Калі апавесць «Назаўсёды» чытаецца з вялікай цікавасцю, дык «Надзея» А. Марціноўна, не думайце, не пакіне: яна ітэрыту, тут не здагадзена, чым усё скончыцца, а гэта ўжо не мала для першага твора. Марціноўна, бяспрочна, ведае жыццё навукова-тэхнічнай інтэлігенцыі, пра якую піша, набывае вольнае тэхнічнае апавяданне, мовы. Парачанне можа выклікаць толькі галоўная праблема, герой і пазіцыя аўтара.

Андрэй Невяроўскі, супрацоўнік даследчага Інстытута, напісаў працу па тэхналогіі і арганізацыі вытворчасці. Даследаван-

не мае важнае практычнае значэнне, але зайздрныя інтрыгімы і бяздушыя перастрасхушкі не пускаюць твор у друк. Пакуль пісалася даследаванне, вучоны зрабіў яшчэ адна «адрыццё»: ён разлічыў жанку, якая аказалася мяшчанкай. На курорце Андрэй сустраў маладую дзяўчыну-тэхнолага Надю, якую паказаў. Апынуўшыся ў стане депрэсіі, герой апускае рукі перад інтрыгамі. Але энергічная Надя, прыручыўшы сваёй ропучатцы, прыбірае дарогу яго казюганаму даследаванню. Што кірвала яе ўчынкамі? Пачуццё грамадскага абавязку, ці асабістае пачуццё? Прапанову жанчыны яна адхіляе. Чаму? Надя яшчэ не разабралася ў Андрэю. На жал, не разбіраецца ў ім і чытач. Вось за гэта могуць быць прэтыяніі да аўтара. Андрэй Невяроўскі прадае ў супярэчлівых думках, прытым гэтыя думкі не глыбокія (нават у тых месцах, дзе герой даходзіць да ядвітай меланхоліі), таму ствараецца ўражанне, што ён не хоча быць шчырым, ісяым, бо тады давядзецца ступіць паслядоўным і адказаць на свае ўчанкі і думкі, стаць такім, як усё людзі, а ён хоча мець права нейкага выключэння.

Чытаючы апавесць, увесь час спрачаешся з героем і дзіўнішся невыразнасці пазіцыі аўтара, абьякавасці. Па задуме, першая частка апавесці ўзляе курортны дзёнік Андрэя, які ён перадаў сябру, не счытаўшы яго Надзею. Але сябра дзёнік мае істотныя каментарыі, у сярэм выглядзе трапіць чытачу.

Чытаючы беларускія апавесці аб выхадзе маладой змены на працы працоўнага жыцця, часта заўважаеш тыяжудныя аргадзілы цяжкасці, аблісці іх. І гэтая тыяжудныя праўдзіна наваў у аўтараў, якія не баіцца цяжкіх бакоў жыцця. М. Лупскаў у апавесці «Набраха» паставіў сваёй мэтай паказаць, што адарваць не эканамічнага і грамадскага жыцця вёскі ў апошнія гады прыводзіць да росту асякі чалавека. Героіня апавесці Ганна Жалудовіч, сірата, «пабраха», набравшая паварты, годнісці і жаночай гордасці. П'есменнік умее некалькі вельмі блізка падійсці да простага чалавека і паказаць яго шчырыя думкі, адносіны да жыцця. Многа цікавых рыс у вобразе Ганны, але не перададзена метафарозы казачных гераіня. Таксама цудам перададзена і нятондзік Мінька Тамчыла. Аўтар падрыхтаваў для яго нават дужыну казачнай «жывой вады»,

будытхнуўшыся ў якую ён стаў залатым хлопцам. На вечарыне Мінька дзімчына закладаецца з сабутыльнікам, што ў адзін вечар «абкруціць» Ганну. Абкруціць яму не ўдалося, але ён абяцаваў яе на ўсю вёску. Адным словам, Мінька — закончаны міражнік. Каб змыць такі бруд, патрэбна шмат часу. Аўтар жа перахвочвае героя ўдзярнімі тэмпамі, у сувязі з чым твору не хапае глыбокага асуджэння амаральных учынкаў і антыграмадскіх паводін. Міньку выгналі з парохоты. Вярнуўшыся дамоў, ён не хоча працаваць у калгасе, а вольдзіт хэўру з лайдкамі. Старшыня калгаса хоча прымуціць Міньку арганізацыі Рыгор Драздоў да Міньку разамандуцыі, дакладней практычна ўдэ паўтэрнага наступлення ў фалькліт. Выходзіць, што лёс хлопца залежыць ад настроя начальства. Аўтар быццам забывае, што Міньку раскрытыкавалі ў газэце камсамольцы, асудзілі грамадска, а Драздоў дараваў яму. Дапусцім, Мінька расчулі Драздова пакаянем, але пераканаць грамадскае можна толькі справай.

У цікавай апавесці Лупскава ёсць і яшчэ адзін недахоп, уласцівы многім беларускім апавесцям — шаржыраванне адмоўных персанажаў. Сабутыльнік Мінькі Гычымі наваляваны так, што нагадаваць страшндлаў з балаганнага тэатра. Агідае ў любачым стылі трапіць сваю астыцельную якасць, становячыся смешным. Увогуле не шмат пераканаўчых адмоўных вобразаў створана ў маладзёжных апавесцях апошніх двух гадоў. Малаюк жыцця староўца нейкім тэатральным, зненне асякім, але па сутнасці бесперспектыўным, бо заганы чалавек можа перавыканацца, а «носьбіт» павінен выконваць сваё прызначэнне: кравіці, распуцічаць, піць, колькі захочацца аўтару. Гэта ахвяра аўтарскай выдумкі. Іншы рад п'есменнік проста забывае пра гэтых персанажаў, яны робяць сваю справу і «сходзяць за кулісы». Шаржыраваны вобразы не дасягаюць той вырывальнай сілы, якую валодаюць часам падобныя да іх рэалістычныя вобразы савецкай маладзёжнай літаратуры, надпрыклад з п'есы Родана «У доўры час» або апавесці А. Кузнцова «Працяг легенды».

У чым прычына гэтага шаржыравання носьбітаў адмоўна? Відночна, п'есменнікі хочучы стварыць належную дыстанцыю паміж адмоўным і станоўчым. Такія дыстанцыя патрэбна, але для яе стварэння,

нам думецца, неабходна вышэй унімаць станоўчы ідэал. Вяршыні вымыраюцца ад паверхня мора, а не ад яго дна. Аналіз праблемы пачаць у разглядаемых творах прымунае насцарожыцца. Ці не абіжэаюцца часам пачынае аб ідэале? Калі Якуб Колас гаварыў моладзі, што шчасце можна знайсці на працоўна грамадскай дзейнасці, дык у некаторых апавесцях апошніх гадоў пачае падмяніцца асабістым поспехам героя. Аўтары вымушаюць маладога чалавека задавоўвацца гонарам перадавіка і сямейнымі радасцямі ў новай кватэры. Моладзь хоча ўзляцць вышэй, ехаць далей! Хоча ведаць, якія прыгоды, цяжкасці і радасці сустраюць у нязведаных прасторах радзімы, у нязведаных прасторах жыцця. Нажал, маладзёжная беларуская апавесць толькі спавяла і накрыве краінае гэтыя важныя для моладзі пытанні. Мала і ўпаўнога гаворыцца ў нас ішчэ аб светапоглядзе, аб жыццёвых прыніпаецца маладога чалавека. Народна арымліваецца так: перастаў герой лайдчыць або кравіці, і п'есменнік вяртае яму гонар савецкага маладога чалавека. Ці не знадта тана піндзіта гэтая годнасць?

Беларуская маладзёжная апавесць развіваецца шпарка, але яе развіццё пакуль што ідзе пераважна ўшыркі. Патрэбна, каб больш вопытных п'есменнікаў выступала ў гэтым жанры, унімаючы яго ідэйна-мастацкую сілу. Глыбокая дзядчынасць маладога чытача, выражэннем якой былі апублікаваныя ў мінулым годзе часопісам «Юность» пісьмы Анатоль Кузнцова, з'яўляецца пачэснай і заадаўронай узаагародай за працу і талант п'есменніка. Хочацца, каб і беларускі аўтары не мінула гэтай дзядчынасці масавага чытача. Знаёмства з мастацкімі творамі пераказала нас, што беларуды маладзёжная апавесць стаць напярэдадні выхадзі шырокім фронтам на савую арану. Праўда, наш агляд не ахапіў усіх твораў. Мы знарок пакінулі прыгоднічка-гераічную апавесць, якая ў беларускай літаратуры развіваецца паралельна з апавесцю лірычна-бытавай. Яна лядае сваю гісторыю ад «Міколіці-паравоза» М. Лынькова. За апошнія гады гэты жанр напобуіўся цікавымі творамі, іх разгляд мы быццам тэмай асобнага артыкула. Чацася б, каб гэтыя беглыя нататкі далі пачатак размове аб маладзёжнай апавесці напярэдадні чарговага з'езду Саюза п'есменнікаў БССР.

У. КАЛЕСНІК.

Валерый Врублеўскі

ДА 50-ГОДДЗЯ З ДНЯ СМЕРЦІ

Бываюць людзі, жыццё якіх надобна застацца ў памяці нашай краіны. Да такіх людзей адносіцца наш славетны земляк Валерый Врублеўскі.

Нарадзіўся ён 5 снежня 1836 г. у мястэчку Жалудок на Гродзеншчыне ў сям'і дробнага шляхціца. У той час у Паўночна-заходнім краі царскі ўрад праводзіў палітыку русіфікацыі. Палікам нельга было ні чытаць, ні размаўляць на сваёй мове. Узростаў рэвалюцыйны рух сярод польскай моладзі.

Прыехаўшы ў Вільню на вучобу, В. Врублеўскі пазнаёміўся з Сыракомляй і вядомым дзядчым польскага рэвалюцыйнага руху Серакоўскім. Яны аказалі вялікі ўплыў на фарміраванне яго светапогляду. Паступіўшы ў Пецярбургскі спецыяльны інстытут, Врублеўскі ўжо сам шукае сустрач з рэвалюцыйнымі і прымікае да рэвалюцыйнага гуртка рускай моладзі, якая вольваўлася на іхнае герцаўнаўскае «Колокола», «Поллярныя звышкі» і «Современник» Чарнышэўскага. Закончыўшы вучобу, Врублеўскі вярнуўся на радзіму і паступіў на пасаду інспектара лясной школы ў Сакошы. Але не інспектарская пасада яго захапіла. Разам з К. Каліноўскім ён пачынае на Гродзеншчыне рыхтаваць паўстанне. Рэвалюцыянеры сустракалі ў Гродна на кватэры чыноўніка Э. Заблоцкага, выправаўлі праграму паўстання, у Гродна быў створаны рэвалюцыйны камітэт, які і кіраваў усёй працай па падрыхтоўцы паўстання. Разам з К. Каліноўскім, Ф. Ражанскім, Э. Заблоцкім у гэты камітэт уваходзілі і В. Врублеўскі.

І вось у студзені 1863 г. на Беларусі і Літве ўспыхае паўстанне. У Гродзенскай губерні ваенным кіраўніком паўстанцаў станаўіцца В. Врублеўскі.

19 студзеня 1864 г. пад Умашвавам у апошняй сутычцы з царскімі войскамі В. Врублеўскі быў паранены ў галаву і плечо. Мясцовыя жыхары выраталі яго, а затым перавезлі за мяжу ў Галіцыю.

Праз некалькі час Врублеўскі апынуўся ў сталіцы Францыі. Не маючы гроўкаў, да існавання ён апынуўся быў стаць літэратурыкам. Па вяртанні Врублеўскі запытаўся на парыхцік вольных літэратуры, ураніць

Па гарадах нашай рэспублікі. Гродна сёння.

Фота Ул. Крука.

Адмірал Дрозд

У ноч на 1-е лістапада 1941 года атрад ваенных караблёў Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту падняў яхры і пакінуў Ленінградскі порт. Караблі выстраіліся ў баявы парадок і ўвайшлі ў завіруху.

Моцны асенні вецер гнаў насустрач пеністыя хвалі і нізкія кашлаты хмары. З хмар падаў першы мокры снег. Дзе там снег! Падохлены шалёным морд-остам і перамяшаны з сальнімі пырскамі ўздыбленага заліва, ён біў шротам у твар. І ўсё ж камандзіры і матросы ўдзячны гэтаму ветру, які гоціць на небу бяскожныя хмары. Не абярніся бяды, калі выцягне між імі поўны месяц... На абодвух жа берагах заліва — варожыя фарты з магучымі артылерыйскімі ўстаноўкамі.

Наперадзе атрала ідуць традышчыкі. Яны расшчыпаюць у мінным полі вузенькія фарятары. І трэба быць спрактыкаваным штурманам, такім, як лейтэнант Нікалаеў, каб правесці мінароўца па гэтай «дарожцы». Маленькае адхіленне ад кільватара — смерць. А сігнальныя агні патыміць...

Затым ідуць эсмінцы, кацеры, транспарты.

На мошкіку эсмінца стаіць невясцкі чалавек у рэглаве. Мянюцца вахцёныя сігнальшчыкі, радысты, кацэжы, камандоры. Толькі адзін чалавек у рэглаве не чакае змены. Ён плыма ўдзяляецца ў цемру, аддае кароткія загады. І калі ў рудавога Кулішава анямелі рэй, яго напарнік Чабыкін, паддапішыў аслаблены штурвал, строга кідае:

— Станіце? А яму які! — паказвае на мошкік.

Матросы добра ведаюць чалавек у рэглаве — свайго адважнага камандзіра, віцэ-адмірала Дрозда. Гэта ж пад яго камандаваннем дывізій эскадры мінароўца прыняў першы бой з фашысцкімі піратамі ў Рымскім заліве 22 чэрвеня 1941 года. Толькі кемліваць і

смеласць адмірала дапамаглі тады вывесці з гэтага заліва прыгажуня Балтыйскага флоту — крэйсер «Кіраў». Фашысты замінавалі адрывы праходны для крэйсера Ірбенскі праліў, дачылі, што «Кіраў» трапіў у пастку, спрачаліся, якую намячкую назву прыкладна на яго крэйсера там не было. Яго вывелі балтыйцы праз вузкі і мелкія каналы.

І калі паўстае задача эвакуаваць гангутаў, Ваенны Савет не памыліўся, прапанаваўшы Дрозда выказаць свае меркаванні. План адмірала быў надзвычай прости: 240 мільмінага поля атрад караблёў прайдзе за дзве ночы з дзённым адпачынкам на востраве. Сур-Сары (Гаглана). Але член Ваеннага Савета ведаў, што значае працяг у шквал на мінамаю полю пад думай гармат варожых фартоў і 120 міль за адну ноч. Хтосьці выкажа сумненне ў рэальнасці такога плана. І Дрозд адказаў:

— Савецкія маракі зольныя рабіць цуды. Я ім веру. Без гангутаў не вернемся!

4-га лістапада каля маста лейтэнант Шмітла атрад Дрозда выгружаў першую партыю гангутаў. А 25-га лістапада адмірал паўтарыў аперацыю. На гэты раз на зваротным шляху атрад быў заціснуты крыгамі лёду. На вырuchu вышаў ледак «Брмак». Усё ж святанка засталося караблі далёка ад Крашата. Пад шалёным аберамам вяржкіх берагавых гармат, прабіраюцца скрозь шымавыя крыгі, прайшлі маракі апошні этап гэтага герайн-гатаху.

Ваенныя маракі свята шануюць пажыццёва адважнага адмірала Дрозда. Яго жонка Малаяна Савецкая маракі мунжа адвадзілі атакі пяхоты, налеты варожых караблёў у мора. «Злаваўкі» Патрыцыі не чакае.

Ленінград акружаны, Фінскі заліў замінаваны, флот ваш заціснуты, — усё гэтае па бомбамі скабілі лістоўкі чарныражыя самабродзюшчыкі. Гангутаў адказвалі новымі контратакамі. За чатыры месяцы яны не толькі

не здалі і пазіў сваёй тэрыторыі, але захапілі ў зорага 17 астравоў, збілі 53 самалёты.

А ў лістоўках гітлераўцаў была ўсё ж частка горкай праўды. Абуцці фронты заціскалі Ленінград у блакату... Фінскі заліў быў увесць замінаваны, лічымся непраходным... Прыйсцітца да пераў Ленінградскага парта караблі Балтыйскага флоту артылерыйскім агнём адбівалі атакі пяхоты, налеты авіяцыі, гармлі варожыя ўмацаванні. А ў мора, на прастор вышча не было...

Смеласць, ініцыятыўнасць і настойлівасць — гэтыя выдатныя якасці характару В. П. Дрозда адразу праявіліся на ваенна-марской службе. Складаны шлях малодзых афіцэрскаў пасаў ён прайшоў за п'яць год і ў 1933 годзе быў назначаны камандзірам эсмінца. Самы малады ў брыгадзе камандзір Дрозд вывёў свой карабэль на першы месяц па ўсёх відах баявой падрыхтоўкі. Ва ўрочсе 30-ці год ён быў у званні капітана 3-га рангу. А праз год за выдатнае выкананне ўрадавага задання быў узгароджаны ордэнамі Леніна і Чырвонага Сцяга і павышаны ў званні. 28 мая 1938 года В. П. Дрозд быў назначаны камандуючым Паўночнага флоту. Валіціну Петровічу не было яшчэ 32 год, калі яму прысвоілі адміральскае званне. Ваіна застала адмірала на Балтыцы, дзе ён у поўную сілу і праявіў зольнасці флатаводца.

Загінуў В. П. Дрозд 29 студзеня 1943 года пры выкананні службовых абавязкаў.

Ваенныя маракі свята шануюць пажыццёва адважнага адмірала Дрозда. Яго жонка Малаяна Савецкая маракі мунжа адвадзілі атакі пяхоты, налеты варожых караблёў у мора. «Злаваўкі» Патрыцыі не чакае.

Хв. Жычка.

Беларуская опера ў Ленінградзе

Сардэчна сустраці дзеньградцы беларускіх майстроў тэатра. У іх рэпертуары поўны з творамі, якія рэдка ставіліся ў нас («Манон», «Садко»), мы пачулі оперу Бюца «Шукальнікі жемчугу», што не бачыла святла рампы з 1922 г. Гэтая акалічнасць асабліва прыцягнула ўвагу музычнага Ленінградца, таму што ў ролі Надзіра ў той час выступаў Л. Собінаў, а партыя Лейлы выконвалася Л. Ліпкоўскай і Р. Горскай. З гэтай прычыны спектакль у выкананні беларускага калектыву асабліва зацікавіў не толькі старажылаў нашага горада, але і моладзь. Спектакль беларускага тэатра спраўдзіў надзеі гледачоў.

На настойлівы і гарачы заклік публікі народны артыст БССР І. Валочін паўтарыў славу арыю «У ззяніх ночы месячнай» дзвойчы. Ён выклікаў сваім выкананнем адабрэнне слухача. Заслужаны артыст БССР В. Глазаў, які зварнуў на сябе ўвагу яшчэ ў ролі сяржанта Ляска ў оперы «Манон», цікава даносіць вальна-сцэнічны вобраз Зургі. Выразная дымка, дакладная інтанацыя, яркае гучанне і знешняя дапамога забяспечваюць выканаўцу поспех.

Заслужаная артыстка БССР Т. Пастушкіна музычна, выразна і тактоўна выдэ ролі Лейлы. В. Лубіны — выканаўца партыі Нурбада — уладальнік добрага голасу. Хоцяцца пажадзі спеваку працаваць вобраз сцэнічна. Вытрымка, горада пастава, менш імкліва падыходжа жраца — воль галоўнае кампанента для гэтага персанажа, вельмі важнага ў агульнай сітуацыі оперы. Свіце жрацоў, якія суправаджаюць Нурбада, трэба зварнуць увагу на больш старанны грым, асабліва ларыкоў.

Опера «Манон» мае вельмі ўдалы выканаўцаў. Заслужаная артыстка БССР Т. Шымко праводзіць сваю роллю з прывабнасцю і зграбнасцю. Голас у яе гучыць роўна ва ўсёх рэгістрах. У манеры выканання захапляе жаночасць і свежасць пачуцця. Дастойным партнёрам Манон — Шымко выклікае В. Гаўшакоў (Кавальер да Грме). Голас спевака гучыць прыгожа, мякка, без напружання. Сцэнічныя паводзіны, безумоўна, патрабуюць далейшай наспынай працы, але ж гэта і з'яўляецца залогам будучага поспеху. У ролі індыскага гасця (опера «Садко») прыметна бездакорная

інтанацыя ў спяванні саліста і прыродны такт.

Прыгожа гучыць голас народнага артыста БССР М. Зюванова ў партыі графа да Грме. Пераканальны Братніч — Е. Шчэцікіна і цікавы малонак ролі Пйё — В. Магарскага.

Спектакль з тонкім густам і любоўна аформлены мастаком В. Кульваноскім. Ражысёр-пастаноўшчык Ю. Ужандэў знайшоў у мінацэнах праўдзівое тлумачэнне характараў дзеіных асоб. Хоцяцца сказаць дзякуючы дырыжорам спектакляў — народнаму артысту БССР Л. Любімаву і І. Абрамічу. Як у оперы «Садко» Л. Любімаў, так у оперы «Манон» і «Шукальнікі жемчугу» І. Абраміч, дырыжорскі аркестрам, даючы магчымасць выразна спяваць, не заглушаюць выканаўцаў. Беларускія дырыжоры не захапляюцца прамернай гучнасцю аркестра, каб не шкодзіць спевакам і слухачам.

Сцэнічна тактоўна і інтанацыя чыста выступае хор (хормайстар Т. Арлова).

Калі запяваеш дзеньградцы беларускй оперы — атрымаеш свай аднадушны адказ: «Добры калектыў, добры галасы, цікавая спектакль».

Спектакль «Садко» (дырыжор Л. Любімаў, ражысёр О. Маралёў, мастак С. Нікалаеў) патрабуе асобнага і вялікага разгляду. Некаторыя спрэчнасці пастаноўкі, магчыма, выклікана паказам спектакля не на стацыянары. Не сумненна адно: музычная частка ў руках таленавітага дырыжора Л. Любімава стаіць на валькай вышыні.

Прымяна адначасна агульную культуру спектакляў, добры густ творчага калектыву, Відаць, кіраўнітва тэатра ў асобе народнай артысткі БССР Л. Александровскай і галоўнага дырыжора, народнага артыста БССР Л. Любімава забяспечвае тэатру оперы і балету Беларусі поспех. Адцягваючы з самага станоўчага боку прыезд нашых гасцей у Ленінград, мы пры рэвітані не хочам сказаць «бывайце». Мы гаровым «да пабачэння, дарэгія сябры!» Да наступнай сустрэчы ў нас з новымі, яшчэ большымі поспехамі на шляху авалодання мастацтвам сацыялістычнага рэалізма.

К. КАМІСАРАВА, заслужаная артыстка РСФСР, Ленінград.

Конкурс маладых выканаўцаў — вакалістаў і інструменталістаў

У адзначэнне 40-годдзя Беларускай Савецкай Сацыялістычнай рэспублікі, а таксама з мэтай узбагачэння рэпертуару Беларускай дзяржаўнай эстрады і мастацкай самадзейнасці Міністэрства культуры БССР сумесна з СП БССР абвясціла конкурс маладых выканаўцаў-вакалістаў і інструменталістаў на стварэнне лепшых твораў эстраднага жанра.

Узрост удзельнікаў конкурсу: для скрыпачоў — да 25 год; для піяністаў, вакалістаў

і выканаўцаў на народных інструментах — да 30 год; для вакалістаў, выканаўцаў вальных і інструментальных ансамбляў — да 32 год.

Конкурс праводзіцца ў два туры: 1 тур з 20 лістапада 1958 г. 11 тур з 1 снежня 1958 г.

Па кожнаму жанру ўсталяваныя прызы:

1-я ў памеры 2000 рублёў, 2-я ў памеры 1500 рублёў.

3-я ў памеры 1000 рублёў.

Удзельнікі конкурсу павінны падаць пісьмовую заяву з указаннем рэпертуару ва Упраўленне па справах мастацтва Міністэрства культуры БССР (Мінск, Дом урада, пакой 415) не пазней 1 лістапада 1958 г.

Вынікі конкурсу будуць апублікаваны ў друку.

Журы конкурсу.

АПАВЯДАННЕ

Стуканок у аблавушцы

Алесь РЫЛ'КО

Хто-то, а Піліп Стуканок умее жыць. Той-сёй дым і пазайдрасціў яму жожа. Шансё Піліпу ў жыцці таму, што ў яго пад шыпай-аблавушкы розуму многа. Столькі многа, што сабе хапае і, нават іншы раз, свайму хаўрусніку жожа пазчыць на разжытак. Па-сакрэт, вядома, — каб лішняе вока не бачыла. Людзі ж, ведаеце, якія? Убачыць тваё старанне і — балам-балам! — разнісць па ўсёму свету. Лепш ўсё рабі цхэнка, крадко. Не кідайся людзям у вока, бо ты ж не яка-небудзь дзеўка-круцілька, якая і размаляе і робіць усё напакза для таго, каб хутэй прываражыць «самага выгадага» жаніха.

Стуканок і з выгляду непрыкметны. Не вялікага росту, з твару дробныкі, абтраваны рудой шыпайнай. Заўсёды носіць шыпак-аблавушкы, якая мае толькі адну латку. Не ён не беды. Гаспадарка ў яго спраўная, і грошы ёсць «на чорны дзень». Жонка Малаяна прагарвалася суседзям, што добры жмут новенькіх сторублёвак схавалі некуды. А латка на аблавушцы Піліпа з'явілася пасля таго, як з горада прывязлі калічкі паліўнічы. Нічога не напалаўшы, яны ўвечары выпілі, закусілі, а потым напалілі Стуканку падніць угару шыпак. Той не вельмі вагаўся, бо, як прываднік, разам закусваў з паліўнічымі, і ў чарку, вядома, заглядаў разам з імі. Таму ў яго на тую хвіліну і рыжкі было задала — штурнуў угару шыпак. Стралычы як смалытлі з пачы ствалоў! Ші паверыце, паліўні! У шыпакі такая дзюрка атрымаўся, што праз яе добры сабак пракочыў бы. Засталася толькі адна вушы аблавушкі. Паліўнічы ад Стуканку за страву дваццаць рублёў і паехалі дамоў. А ён пабараў ашмочыце, дома залатаў і носіць. Шкадаваў трохі, казаў:

— Малы ўзвў, Стралычкі ж упяцярхы, — трэба было з кожнага па дзясятцы спагнаць.

Стуканок у калесе не працуе. Ён — вартэйнік сельпо, і шчыр каята там даглядае. Яго жожа Малаяна, якая славіцца сваім языком-брытвай, так сказаць, напалавіну калгасніка: мінімум працадён вырабца, а астатні час куеўшыца ў сваёй маленькай гаспадарцы. Воўнага часу ў яе зусім няма: языком безумнага меншці, дома нахапоў усё робіць, а яшчэ прыбярэўшыца ў сельпо... Таму Стуканок не пойдзе! На свінфарму, зарэж яе, працаваць не пойдзе! Не ідуць жа дзяржакі, свінфармакі настаўніцы, урачы ці там нашы бухгалтары за сельпо? А каб я сваёй Маланіні купіў капляшкі са стужкамі, дык яна была б, як павя срод курэй!

Такія прадзвіжыя словы Піліп Стуканок кажа толькі тады, калі заўважыць яму дзе-небудзь пачаставацца чужой гарышкай. Тады ў яго рыжкі значна больш і ён «ржака» лядым праўду проста ў доўжы.

Ачукаўшыся, дэкарае сябе: «І трэба ж было мне спяваляцці! Сядзі, як мыш пад венікам, — лепш будзе, Сядзі шіха — не будзе ведаць ліха».

А калгас Піліпу і яго Маланіні вельмі патрэбны. Калодзеж артызінікі прасіравалі, дык і Стуканок там валу бярэ. Нядаўна электрыку ў хаты праводзілі, потым радыё. «Сельпоўскіх ініцыянтаў» таксама не прамінулі. Калгасны маніёр сказаў:

— Хопі бы гэты заморыш зусім не адціх... І падключыў яму і радыё і святло.

Стуканок за клічку «Заморыш» зусім не пакрыўдзіўся, маўляў, заві мяне хоць гаршчком, толькі ў печ не стаўляй...

Асабліва Стуканку патрэбны калгас воль чару: карову ж свая на печы не прыважашу ды і на іму накісці ёй сена трэба. А калгас вялікі, пашы ў яго многа, лугоў таксама хапае. Так што і Стуканок уваре вэце там патрэбны клок, напамінаючы на гэты раз аб тым, што жожа ў яго — калгасніца...

Хоць Стуканок і скардзіцца на нейкую хворасць, але гэта ад благаго вока, каб не сурочылі, а больш таго, каб не пазайдрасцілі... Здароўя ў яго, гэтак як і розуму, на дваіх хоціць. Неяк з імі учадзела Малаяна ў лані, дык ён яе на саначках за мільнікі кіламетр дамоў прывёў. Пры тым, заўважце, жанчына — сама сабой: на саначках жожа змясціцца толькі наслалыш дошак. Малаяна ўпадала такую «хуткую дапамогу» і з таго разу часта ездзіць з лані на свайм жучку. Нізкароўны Піліп спрабаваў бунтаваць супраць такога глуму, але ў жонкі даўжэ рука бялючая — не інакш удавой будзе (ёсць такія прыкметы)... Хаця, з другога боку, наколькі Малаяна «ініцыянтка», то і пашана аддаваць ёй патрыцю. Каб яна ў горадзе жыла, дык там — аўтобус, трамвай, а ў вёсцы — некультурнасць, — воль там і даволіцца ездзіць на ўласным жучку. А яшчэ, падаўмаў, за аўтобус, трамвай у горадзе плашчкі трэба, а тут дармоўная язда, ніякіх выдаткаў у гаспадарыш.

Сёлету ў мясцовым калгасе новы старшыня. Прыгледзеўся да яго Стуканок адзін раз, другі — сэрца акаляцілася, нібы авечы хвосцік. Спалохаўся! Бо старшыня дужа сур'ёзна чалавек. Невадмома калі спытаў і на вяселлі, хрэсьбіны нікуды не ходзіць. А быў ж старшыні, што нават на хаўтурах «Шумей камыш» спявалі. Тых болю лятаць забрыцата. А гэты ні прыступу. Усё парадкі ў калгасе наводзіць.

І ўдзецца яму. Навошта ўжо Малаяна з норавам, але злодэй такі ўлагодзіць яе, кожны дзень пачала хадзіць на працу ў калгас. Аж, бедная, схудзела. (Тое, што жожа страціла ў вазе, Стуканок не шкадаваў, наадварот, радаваўся: «Калі і выдзецца ў наступную зіму вазіць з лані, дык не падарвуся», — думаў ён).

Новы старшыня быў узяўся абераць і за самага Піліпа, сказаў яму не туляцца ад калгаснай працы. Апошні расплакаўся, зачынуў, паабяцаў, падлячыўшыся, горы вараць. А пра сябе думаў: «Ператрыцца, перамецца і ўсё забудзецца. Яшчэ не нарадзіўся той, хто б мяне абдурў!»

І Стуканок трымае сваёй жыццёвага прывіла:

— Наперад кінеш — ззаду возьмеш.

Гэта ў тым сэнсе, што не скупіць перад «патрэбным чалавечкам». Узвўшы прывіла на будучыню, падмаці яго адзін раз, другі, а прыдзе час — і ён цябе аддзячыць. Стуканок жа мае чым «спадмасціць». Ён — рыбак. Як толькі крыхаход міне — з вострым сігале каля затокі, а лета прыдзе — на чоўне ў рачычэ боўтаецца. Ды такіх шчупакоў цягне! А ліній Глазкіна, нібы парасяты!

Навалаўшы рыбы, Стуканок заўсёды вяртаецца дамоў праз суседнюю вёску, дзе жыць старшыня. На выгане яго заўсёды чакае белгаловы хлапчук, сынок старшыні. Стуканок яму шчыта:

— Вазмі, Сарожка, шчупака і бжыні наўспраці па агародах дамоў. Каб ніхто не бачыў рыбіну...

У першы раз белгаловы хлапчык хапёў запарэццаваць, што ён нікіні не Сарожка, а Паўліхін Мішка. Але шчупак быў дужа ладны, і малы ад захаплення не мог слова прамовіць. Схапіў рыбіну і пацягнуў яе дамоў.

Дома Мішка расказаў маці, адкуль у яго такая зданка. Тая дала яму добрага трапачка, прагнала з хаты, сказаўшы:

— Наруху чужо! Адныя старшыні! Гэта даў яго Стуканок старшэца.

Мішка пацягнуў рыбіну да старшыні. Старшыня ажраў быў дома. Давадзюшыся, у чым справа, ён рагатаў так, што аж за стол хапаўся. Нарэшце сказаў:

— А ты, Мішка, і будзь Сарожкам. Разумееш? Пакуль мой Сарожка ў бабুলі ў гасціх, дык у цябе свейкай рыбы кожны дзень будзе.

Хоць такая прапанова і была спакуслівай, але Мішка адмоўна закруціў галавой... «З гэтым жартаваць нельга», — думаў ён. — Дома ля печы заўсёды трапачка вісіць...»

Таму старшыня ўзвў малага за руку і павёў яго дамоў. Удачыш рыбалюў зноў нібы рыбіну.

Старшыня сказаў Паўлісе:

— Бярце рыбу Стуканка. Я ж ведаю, ён некалі ваша нарытваняе ў лесе бярвенне пакаў. Дык няхай незарок хоць трохі з вамі разлічыцца...

Удвала Паўліца надта адмаўлялася, а як пачала пра бярвенне, загалдзілася:

— Няхай так і будзе! Хоць трохі гэтаму заморыш насало!

І з таго часу Сарожка-Мішка спраўна на сій дамоў Рыбу. Аб гэтым Стуканок, каго ён частуе свежаканымі шчупакамі, лінямі, язямі, плоткамі... Ой, каб ведаў! Ад злосьці, напэўна, дастаў бы ўкусіць «себе за дошак».

Стуканок думаў: «Не падмажаш — не

Рэпертуарная старонка

Абласная газета «Гродзенская праўда» ў нумары ад 1 жніўня г. г. пад рубрыкай «Навучэнне 40-годдзю Беларускай РСФСР» змясціла цікавую рэпертуарную старонку ў дапамогу калектывам мастацкай самадзейнасці.

Старонка поўнасцю складаецца з новых твораў п'яццё і самадзейных кампазітараў Гродзеншчыны. З першымі і б'яжымі выступаюць М. Васілёк, Г. Цвятнічкі і М. Ільскі. Самадзейны кампазітар А. Шылоўскі надрукаваў «Песню аб Леніне», В. Нікіценка — «Гродзенскі вальс» на словы Я. Сідаровіча, Н. Шыркевіч — «Дзвяноўчы ліччывы» на словы А. Гарунова і П. Шаўко — «Калгасную караводню».

Гродзенскі абласны Дом народнай творчасці змясціў рэкамендацыйны спіс Беларускіх аднаактоўных і шматактоўных п'ес, твораў для чыталінікы, вакалістаў і харавых гурткоў.

Л. Лішчэнка ў артыкуле «Развучайцеся! Беларускія нацыянальныя танцы» дае каштоўныя парадкі кіраўнікам танцальных калектываў.

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОУ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны скаржар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рымгор ШІРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у сераду і суботу.
АДРАС РЕДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-21-53, выдавецтва — 3-19-52, бухгалтэры — 3-11-03.
ПАДПІСКА ЦЕНА НА ГАЗЕТУ: на месяц — 3 р. 50 к., на квартал — 10 р. 50 к., на паўгода — 21 р., на год — 42 р.